

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 13 mars 1906, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående revision af skiftesstadgan och därmed sammanhörande författningar.

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herrar *S. J. Enander* och *D. Persson* i Tällberg väckt motion, n:o 35, af följande lydelse:

»Nu gällande skiftesstadga af år 1866 är till hufvudsakliga delar af enahanda innehåll som den förut gällande skiftesstadgan af år 1827. Såväl sistnämnda stadga som nu gällande 1866 års skiftesstadga äro såsom *ekonomiska* författningar utfärdade af Kungl. Maj:t ensam i kraft af 89 § regeringsformen, d. v. s. utan medverkan af folkrepresentationen. Detsamma gäller om de ändringar och tillägg, som genom särskilda kungörelser tid efter annan meddelats i nämnda stadgar alltintill dess Kungl. Maj:t den 29 juni 1883 meddelade det förklarande, att, enär de väsentligaste delarne af skiftesstadgan tillhörde *allmänna lagen*, fråga om ändring i denna stadga skulle behandlas i den ordning, som vore föreskrifven för ändring af civillag. Vid ändringar, som tillkommit efter Kungl. Maj:ts berörda förklarande, har Riksdagen sålunda medverkat.

Den skiftesmetod, som i hufvudsak ännu är gällande, infördes under namnet »laga skifte» genom 1827 års skiftesstadga, hvilken såsom ofvan nämnt tillkommit såsom en regeringsåtgärd. Den ägo-gemenskap, som af ålder rådt inom de gamla byarne i vårt land, hade

redan dessförinnan blifvit genom äldre skiftesmetoder *definitivt* upplöst i afseende å alla inägor eller odlad mark samt till stor del äfven i afseende å utmark eller skogs- och betesmark, och den borgerliga lagen hade stadgat orubblighet för sådana ägo gränser, som genom dessa äldre skiften blifvit stadfästa. Man frågar sig vid detta förhållande, om det kunde vara rätts- och författningsenligt att utan afseende å sålunda betryggade ägo gränser påbjuda en sådan fullständig omskapning af de gamla byarne, som med den nya skiftesmetoden afsågs, eller om icke byamännen genom de föregående skiftesdelningarne redan fått sin ägo besittning lagd inom privaträttens rämärken, som bort åt besittningen gifva helgd. Vid det riksmöte, som följde på stadgans utfärdande, framställdes mot densamma en stor mängd anmärkningar, hvilkas innebörd tyder på en då gängse uppfattning, att den *tvångsågoreglering*, som det i stadgan föreskrifna ovillkorliga skiftesvitsord innebar, utgjort en egenmäktig lagstiftningsåtgärd, så mycket mer som Rikets Ständer ej ens blifvit i ärendet hörde. Numera må man härom hysa hvilken mening som helst, ingen skall dock bestrida, att omförmälda regeringsåtgärd var med hänsikt till rådande förhållanden nödvändig. Jordbruksnäringsen, landets hufvudnäring, hade råkat i djupt förfall. Det lönade icke mödan att bruka alla de här och hvar spridda och ofta från åbyggnaderna mycket aflägsna ägo lotterna. Den under sista hälften af 1700-talet genomförda storskiftesmetoden mäktade ej att råda bot på den genom de gamla tegskiftena uppkomna ägo blandningen och att åstadkomma en sådan sammandragning af de spridda ägo lotterna, att öfvergången till ett rationellt växeljordbruk enligt tidens fordringar var möjlig. Anledningen till storskiftessystemets misslyckande är hufvudsakligen att söka i folkets misstroende, fruktan och ovilja mot nya anordningar och landtmätarnes beroende af delägarne, hvarför storskiftena i själfva verket i stor utsträckning utfördes i möjligaste måtto på enahanda sätt som tegskiftena med många och spridda ägo lotter för hvarje hemman. Det följande enskiftessystemet sköt öfver målet och visade sig öfver hufvud taget praktiskt oanvändbart. Under tiden förvärrades än mer det onda, och stora jordområden råkade i lägervall. Med fattigdom och skuldsättning följde håglöshet och vanmakt. Vårt gamla fria och själfständiga odalstånd hotade att nedsjunka till en betryckt och beroende jordbruksklass. Det var vid angifna förhållanden nödvändigt, att statsförvaltningen på sätt som skett tog sig ett agrariskt förmynderskap i landet. Endast genom en allt omfattande nydaning af besittningsförhållandena inom byalagen kunde beredas väg för ett modernt jordbruk med intensiv kultur, som kunde skänka naturalster

i större mängd och bättre kvalitet och sålunda befordra allmänt välstånd. Det var detta *statsekonomiska intresse* att vinna en stegrad produktion och ökad nationalvälstånd, som framkallade den nya skiftesmetoden »laga skifte» med dess kraf på fullständig omskapning af jordförhållandena inom byarna. Sedan nu snart ett sekel förgått efter tillkomsten af laga skiftessystemet, och det mesta af rikets jord varit underkastad behandling enligt detsamma, måste man villigt erkänna, att i stort sedt verkningarne häraf varit till välsignelse för landet. Själftändighet och välstånd hafva hos landets jordbrukande befolkning åter allmänt inträdt.

Lämnar man emellertid å sido de stora verkningarne af den nya skiftesmetoden och riktar i stället uppmärksamheten mot detaljerna hos själfva förfarandet och dess ändamålsenlighet för vår tid med hänsikt till rättsutvecklingen i öfrigt, kommer man till ett helt annat slut, eller att skiftesväsendet utgör ett i hög grad försummadt lagstiftningsområde. Det kan måhända för en och annan synas, som om ägoskifte numera skulle äga en jämförelsevis underordnad betydelse, sedan det mesta af landets jord undergått laga skifte. Detta är emellertid en stor villfarelse. Till en början få vi erinra, att ännu många byar eller andra samfälligheter inom landet vänta på en definitiv upplösning af ägogemenskapen enligt skiftesstadgans grunder. Af landets nuvarande 67,302 hemmantal hafva allenast omkring 47,000 undergått bestående skiftesdelningar. Visserligen faller en afsevärd del af återstoden inom sätesgårdarnes och fideikommissegendomarnes klass, men då svårigheten att sammanhålla den stora jordegendomen synes blifva allt större, samt fideikommissrättens afveckling torde höra till den nya tidens reformer, komma också omförmälta fastighetsklasser med all säkerhet att småningom underkastas skiftesbehandling. Vidare är att märka, att skiftesväsendet är oundgängligt äfven för de redan skiftade byarne. Enligt utvecklingens egen ordning måste genom arfsfall, köp, byte och giftorätt eller annat fång i sinom tid inom hvarje by ånyo uppstå en ägoblandning, som kan göra ett förnyadt skifte af byns jord i hög grad önskvärdt från såväl allmän som enskild synpunkt. Gällande skiftesstadga förutsätter för sådant nytt skifte alla delägares medgifvande. Det är därför af stor vikt, att själfva förfarandet är så anordnad och kostnaderna därför så rimliga, att delägare icke motsätta sig en förnyad ägoreglering endast på grund af fruktan för de olägenheter, som åtfölja själfva förfarandet. Härtill kommer den omfattande del af jordfrågan, som afser klyfning eller delning emellan samägare till redan utbrutna jordlotter eller emellan andra, som råkat i grannelag inom

sådana lotter. Äfven dylika sekundära delningar af hemman, hemmansdel eller lägenhet, hvilka, i den mån fortgående uppdelningar af de skiftade byarne äga rum, blifva allt talrikare och få allt större betydelse för rättslifvet, skola förrättas enligt skiftesstadgans grunder. Skiftesväsendet utgör alltså ännu i dag en väsentlig del af rättsordningen för jordbesittningen, hvilken senare utgör själfva grundvalen för vår samhällsbyggnad.

De grundsatser, som ett väl anordnad skiftesförfarande bör i sig upptaga, äro *snabbhet, ändamålsenlighet, rättssäkerhet* och *billighet*. Vi hafva först nämnt *snabbhet* såsom varande af den allra största betydelse. Så länge en by ligger under skiftesbehandling, kan tillståndet därinom förliknas nära nog med anarki. Det är nästan omöjligt att till sitt värde sälja jord i byn, då ingen inlåter sig på köp utan att rätt veta hvad han köper, och ingen, som kan undvika det, vill inträda såsom part i skiftesexekutionen. Så länge denna pågår, kan någon arrendeupplåtelse knappast ens komma i fråga. Förfarandet medför stora inskränkningar i den enskildes förfoganderätt öfver den jord han besitter. Skogen därå får han ej nyttja till afsalu. En allmän försämring af jordkulturen inträder. Då skiftesdelägaren icke vet, om han får behålla sina förutvarande ägor eller måste frånträda dem, försummas gödsling och häfd. Många exempel finnas därpå, att jordägaren hellre låter gödseln ligga kvar på dess samlingsplats att fördärvas än utsprider densamma på jord, som genom skiftet kommer att tillfalla grannen. Den genomgripande omgestaltningen af alla bestående förhållanden föranleder ofta svåra förvecklingar såväl emellan delägarne inbördes som i deras förhållande till arrendatorer, in-teckningshafvare och andra rättsägare. Nyttjanderättshafvare, som måste frånträda arrenderad jord, känna sig föranlåtna att framställa ersättningsanspråk för det de ej fått skörda den beräknade vinsten af kapital och möda, som de nedlagt å jorden, och in-teckningshafvare, som se realsäkerheten för af dem lämnade lån sväfvande, frukta för sina penningar. På så sätt slappas näringslifvet, fastighetskrediten minskas, grannsämjan upphör och hemmets lugn och trefnad förstöres. Därför är det högst nödvändigt, att skiftesexekutionen fortgår med all skyndsamhet, så att delägarne så fort som möjligt kunna åter varda försatte i ett rättsligt och ekonomiskt ordnad läge. Skiftesförfarandet bör vidare vara grundadt på *ändamålsenlighet*. Det måste finnas garantier för att förrättningens hufvudsyfte, som ju är att till framtida gagn för alla delägarne befordra ett allmänt kulturintresse eller stegrad produktion, verkligen också uppnås. Det är ej nog, att i allmänhet vinnes en bättre arrondering af byns ägovälde än

förut. Icke blott det offentliga intresset bör tillvaratagas, utan hvarje särskild fastighet, den större såväl som den mindre jordbesittningen, bör vid förrättningen företrädas på sådant sätt, att det bästa möjliga resultat uppnås såväl helt sedt som för hvarje särskild delägare. Vidare bör uti skiftesförfarandet såsom ledande grundsats ingå *rättssäkerhet*. Förfarandet kräver insikt i såväl juridiska som ekonomiska och tekniska frågor. Skiftesmyndigheterna måste med dessa kunskaper förena domare- och administrativa egenskaper. Rättsskipningen i skiftesärenden får ej bindas af så exklusiva former som processförfarandet i allmänhet. Ingen bör genom okunnighet, oförstånd eller förbiseende erhålla för litet, för dåligt eller för obekvämt ägovälde. Hufvudsyftet, eller bättre jordförhållanden för hvarje särskild fastighet, måste alltid stå i förgrunden. Vidare måste man hos skiftesförfarandet uppställa fordran på *billighet* för delägarne. En tvångsägoreglering medför en ovillkorlig skyldighet för staten att anordna densamma under sådana omständigheter, att hvarje delägare verkligen kan, utan att någon kännbar rubbning af hans ekonomiska ställning därigenom äger rum, erlægga skifteskostnaden och bära de med skiftesexekutionen förenade tillfälliga förluster.

Härefter öfvergå vi till frågan, om skiftesverket i vårt land uppfyller förenämnda fordringar på en god skiftesexekution. Denna fråga måste besvaras bestämdt nekande. Till en början få vi sålunda förklara, att i stället för snabbhet i exekutionen råder en ytterst betänkelig långsamhet. I fråga om de egentliga laga skiftena åtgår i allmänhet för deras utförande så lång tidrymd, att en verklig nationalförlust uppstår och afsevärdt men tillskyndas delägarne. Hvad måste det icke innebära, att många och stora byar allmänt vanhäfdas under hela skiftesbehandlingen, hvilken ofta räcker mera än ett helt släktled? Det fordras nära nog en hel ny generationsvidighet och omtanke för att undanröja alla skadliga verkningar däraf. Och hvad måste det icke betyda, att hundratals familjer i dessa byar stå under en hel generationsväxling förlamade i sin fria själfverksamhet? En sådan förslappande inverkan på odalmannens frihet och själfständighet kastar slagskugga äfven framåt öfver följande släktled. Uti många hem hafva efter familjefadrens frånfälle hans barn, som sett framför sig en lång oberäknelig följd af år, innan de kunde utfå sin arfvejord att bruka, till underpris afyttrat sin deläganderätt och själfva öfvergifvit fosterbygd och ofta äfven fosterland. En ägoreglering, som räcker decennier, har under vår tidsålder visat sig ingripa mera våldsamt i det allmänna rättslifvet än under våra fäders och förfäders dagar. På deras tid var ordningen för jordens besittande ännu hufvudsakligen grundad på en högre rätt

för familjen eller släkten. Individens äganderätt framstod mera såsom ett enda led i en kedja, hvars särskilda länkar mindre komme i betraktande och hvars värde riktigast bedömdes i dess helhet. Hade en skiftesexekution varit oläglig och menlig för familjerna under ett släktled, kunde såsom regel antagas, att förmånerna däraf en gång komme deras närmaste skylde till godo. Annorlunda förhåller sig under vårt rörliga och starkt individuella tidsskede, där fastigheternas värde är i hög grad betingadt af möjligheten att när som helst kunna föryttra dem. En mångårig skiftesexekution i våra dagar försätter sålunda fastighetsägarna i en ytterst menlig undantagsställning utanför den annorstädes rådande fria och lifiga ekonomiska samfärdseln. En annan beaktansvärd skillnad emellan förr och nu i angifna hänseende ligger däri, att under våra fäders och förfäders tidsålder jorden på landet hade nära nog sin enda betydelse för jordbruksändamål. De skadliga verkningarne af en långvarig skiftesexekution hänförde sig därför också hufvudsakligen till jordbruksnäringen och voro till sin omfattning någorlunda bestämbara och beräknliga. Under vårt moderna rättslif med dess växlande mångfald af rättsförhållanden tages däremot jorden i anspråk för högst olikartade ändamål ej minst i industriens tjänst. Det långsamma skiftesförfarandet verkar därför numera i vida större omfattning och till oberäknelig grad hämmande på den allmänna ekonomiska utvecklingen.

Laga skifte bör, för att i vår tid kunna försvaras gentemot enskild rätt, vara fullbordadt i fråga om ett större skifteslag inom fem eller högst sex år och beträffande en mindre bysamfällighet inom två eller högst tre år. Det hör emellertid till sällsynta undantag, att denna tid varit tillräcklig, utan har densamma i regel ansenligt och ej sällan mångdubbelt öfverskridits. För obetydliga skiftesåtgärder åtgå ofta så lång tidrymd, att det framstår såsom ett oförklarligt under. Vi åberopa för närmare belysning af skiftesförrättningarnes långvarighet i vår tid ett härvid fogadt utdrag ur landtmätarnes arbetsredogörelser, med den förklarande anmärkning, att, där mera än en landtmätare handlagt ärendet, såsom tidpunkt för skiftets början ofta angifvits siste landtmätarens förordnande, och att sålunda ett dylikt skifte kan hafva ägt betydligt större varaktighet, än förteckningen utvisar, äfvensom ock att många af de i förteckningen upptagna förrättningar kunna till följd af klagan, felaktighet eller annan orsak komma att räcka ännu många år. Hvad skall man tänka och säga om t. ex. laga skiftet å det i Rydaholms socken af Jönköpings län liggande skifteslaget Upplids och Löpaskogs byar jämte det till dessa byar och en del hemman

hörande Furs skogelag, hvilket skifte börjats redan i midten af 1870-talet och ännu efter omkring *tre*ttio års handläggning ej ens hunnit därhän, att skifteslagets omfång föreligger behörigen bestämdt. Och ändock bör frågan om ett regleringsområdes omfattning vid ett väl ordnad skiftesväsende såsom regel föreligga klar inom en tid af högst några månader. Genom Kungl. Maj:ts för kort tid sedan meddelade resningsbeslut i nyssnämnda skiftesärende skall vederbörande ägodelningsrätt ånyo skärskåda frågan, hvarefter dess beslut kan komma att öfverklagas och med frågans slutliga afgörande sålunda komma att anstå ännu många år. Först därefter skola de egentliga skiftesåtgärderna börjas, och med nu gällande lagstiftning är mycket sannolikt, att skiftet efter *tre*ttio år härefter ännu pågår. Sålunda få två hela släktled inom ett stort skifteslag, omfattande två byar och många hemman med stora skogsområden, tåla att varda underkastade alla de olägenheter och inskränkningar i föfoganderätten öfver jorden, som äro förknippade med en skiftesexekution. Inför dylikt ställer man sig undrande och spörjande, huru det kan vara möjligt i vårt fria gamla Sverige.

Söka vi närmare efter anledningarna till den onaturligt långsamma skiftesexekutionen, finna vi dem dels hos själfva systemet, dels hos landtmäterikåren och dels hos skiftesdomstolarne. Skifteslagstiftningen innehåller så mycket, som är ägnadt att onödigtvis förlänga förfarandet, att en stor afhandling kunde därom skrivas. Det torde emellertid för det syftemål, som denna framställning vill nå, vara till fyllest att i angifna hänseende framhålla några väsentliga brister hos systemet. En hufvudanledning till det långsamma skiftesförfarandet ligger i ordningen för afgörande af tvistefrågor dels af privaträttslig natur och dels rörande själfva skiftet. De *privaträttsliga* tvisterna hänvisas till allmän domstol för afgörande. Då man betänker, att för slutligt afgörande af en äganderättstvist af ordinär beskaffenhet åtgå vid häradsrätten omkring två år, i hofrätten inemot två år och hos Kungl. Maj:t omkring tre år eller tillhoppa inemot sju år, samt att enligt gällande skiftesordning sådana tvister kunna uppstå såväl vid förrättningens början som under dess fortgång och efter dess avslutande i sammanhang med klander däröfver, förstår man, hvilket afsevärdt menligt inflytande å skiftesexekutionens varaktighet de civila rättegångarne öfva. För att undanröja eller väsentligt minska denna olägenhet finnas flera utvägar. Skiftesdomstolens kompetens torde efter mönster af främmande lands lagstiftning kunna ansenligt vidgas. Åtskilliga privaträttsliga tvister, som framkallas af skiftesexekutionen, äro nämligen af

beskaffenhet att från både allmän och enskild synpunkt bäst afgöras af skiftesmyndigheterna i sammanhang med förfarandet i öfrigt. Granskar man närmare innebörden af de mera ingripande civila tvistefrågorna, som synas ej kunna undandragas de allmänna domstolarne, skall man finna, att i de flesta fall gäller saken deläganderätten inom ett hemman och särskildt huruvida en försäljning från hemmanet afsett skattetal eller allenast vissa å marken bestämda ägor. Då enligt gällande skiftesmetod de särskilda hemmanen i byn äro afsedda att bibehållas såsom enheter eller baser i förfarandet och därför om möjligt skola hafva sina ägor utlagda i ett sammanhang, äfven om flere delägare därinom finnas, så synes det vara en enkel och naturlig anordning att, i stället för att låta en tvistefråga af nyss omförmäld beskaffenhet stanna ett påbörjad skifte, utlägga gemensamma ägor åt hela det hemman eller den hemmansdel, som tvisten rör, med rätt för ägarne däraf att under skiftesförrättningen gemensamt föra talan i skiftesärendet och att under tiden eller därefter i mån af befogenhet utföra sin tvistemålstalan. Särskild klyfning af det sålunda utbrutna hemmanet kunde efter tvistefrågans afgörande äga rum. Stöd för en dylik anordning finnes i finsk lagstiftning. Med det förfarande, som i vårt land hittills tillämpats, har många gånger inträffat, att den minsta äganderättstvist emellan ägare af obetydliga fastigheter verkat många års uppehåll i en skiftesförrättning, som omfattat ett flertal byar med hundratals delägare. Det är en orimlig lagstiftning att låta en obetydlig tvistefråga emellan ett par delägare ådraga såväl det allmänna som skiftesdelägarne stora förluster och olägenheter genom mångårigt uppehåll i skiftet. Då med nutidens invecklade rättsförhållanden och många små delägare äganderättstvister knappast kunna undvikas vid något skifte af större omfattning, och det anmärkta missförhållandet sålunda har en synnerligen stor utbredning, äro reformer i syfte att så mycket som möjligt befria skiftesexekutionen från domstolssaker af privaträttslig innebörd högst nödiga. Vidkommande därefter de tvistiga *skiftesfrågorna*, är den nu gällande ordningen för deras afgörande också ägnad att i hög grad vålla uppehåll i skiftesförrättningen. Den naturliga ordningen torde, där ej rättssäkerheten kan påkalla något undantag, vara den, att skifteslagets dividend eller ägomassan bör föreligga *definitivt* bestämd, innan den tidsödande och kostsamma repartitionen äger rum, och att den hufvudsakliga planen för skiftesläggningen äfven i förväg bestämmes, så att endast utomordentliga omständigheter kunna föranleda ändring däri. Enligt gällande skifteslagstiftning är nära nog ett motsatt förhållande rådande. Sålunda kan enligt rättspraxis frågan om

skifteslagets omfång, hvilken fråga bort kunna genast definitivt afgöras, komma upp genom klander å det fullbordade skiftet eller genom skiftesdomstolens egna undersökningar vid pröfning för fastställelse, och en befunnen oriktighet i detta hänseende vållar hela skiftets omgörande med åtföljande möjligheter till nya rättegångar och däraf uppkommande ytterligare tidsutdräkt. Lika lätt kan inträffa med nu gällande ordning som under en lagstiftning, som stadgade ett definitivt bestämmande vid skiftets början af dess omfattning, att ett misstag efteråt visat sig hafva ägt rum. För rättelse i sådant fall, likasom för många andra faktiskt förelupna felaktigheter, visar sig äfven hos oss behovet af särskilda och mera omfattande regler angående *jämkning i skifte*, därvid äfven *penningen* såsom jämningsmedel bör finna användning. Ett enda exempel ur mängden hos Kungl. Maj:t fullföljda skiftesmål torde vara förtjänt att framhållas, såsom belysande för nyss afhandlade ämne. Uti ett fall, där ett mycket stort skifteslag i Norrland fått sitt omfång bestämdt genom afvittring, men landtmätaren, som därå skolat förrätta laga skifte, vid uppgående af de milslånga rågränserna i skogsmarken genom ett ursäktligt förbiseende råkat från skifteslaget utesluta en obetydlig, nära nog värdelös skogsremsa, ansågs det af skiftesdomstolarne i enlighet med gällande lagstiftning nödigt att omgöra skiftet, så att hvarje delägars andel äfven i nämnda område utlades intill öfriga honom tilldelade ägor. Hvilka förluster uppkommo icke allenast till följd af den tidsutdräkt, som var nödig för en sådan omgestaltung af ett redan väl fullbordadt skifte. Kostnaden för en sådan förnyad handläggning af skiftet öfversteg många gånger hela värdet af det uteslutna jordområdet. Ändock skedde från synpunkten af skiftets hufvudändamål genom rättelsen knappast någon som helst nytta. Om skiftesdomstolen ägt besluta om lämpligheten af penningen såsom jämningsmedel i ett sådant fall som förevarande, skulle det varit ett enkelt och naturligt förordnande att tilldela närmaste granne skogsremsan och ålägga honom att till skifteslaget utgifva en beräknad löseskilling därför, hvilken ej kunde uppgå till nämnvärdt belopp. Hvarken statens finansiella intressen i afseende å hemmanen eller inteckningshafvares eller andra sakägares rätt skulle därigenom hafva trädts för nära, utan jämkningen vore att räkna såsom ett moment i själva skiftesförfarandet. Om det angifna fallet varit motsatt, d. v. s. om det stora skifteslaget obehörigen kommit att tilläggas en obetydlig remsa från angränsande skifteslag, läte saken ordna sig lika enkelt genom att tillerkänna den delägare, som fått området på sin lott men

måst afstå detsamma, en godtgörelse i penningar af öfriga delägare för den obehöriga minskningen i ägovälde. Enahanda missförhållande, som gäller skifteslagets omfång, råder äfven i afseende å ägograderingen. En graderingsändring åstadkommer ändring i det hopsummerade uppskattade ägobelopp, hvaraf för hvarje delägare beräknats belöpande andel i mån af hans deläganderätt, hvarför också till följd af ändringen af hela summan äfven hvarje delägars ägobelopp kan till siffran och å marken varda förändradt. Detta måste alltid blifva fallet, där skatte-talet utgör delningsgrund. Och det oaktadt skall enligt gällande lag klander å graderingen äga rum först efter skiftets fullbordande. Lagstiftningen bör i motsats härtill förlägga den definitiva pröfningen af klander å graderingen till skiftets förberedande stadium. Huru stor tidsutdräkt, onyttigt arbete och ändamålslösa kostnader hafva icke varit en följd af nu gällande ordning för fullföljd. Uti Finland, där för närvarande enahanda fullföljdssätt är gällande, föreligger lagförslag till ändring i detta hänseende. Vi kunna i detta sammanhang ej underlåta att omtala följande tämligen nya rättsfall i vårt land. På klander föreskref skiftesdomstolen en obetydlig ändring i ägograderingen eller beträffande femton af skifteslagets omkring tio tusen ägofigurer. Ägomassan, som skulle fördelas på ett sextiotial ägolotter, förändrades genom gradändringen från ett uppskattningsinnehåll af 454 hektar 12,37 ar till 454 hektar 14,65 ar, d. v. s. praktiskt sedt ingenting. På grund af de något förändrade siffrorna föll emellertid matematiskt sedt på hvarje särskild ägolott ett förändradt uppskattningsinnehåll, som väl kunde uträknas samt också uträknades i vederbörande längder, men däremot faktiskt ej, utom möjligen till en obetydlighet för någon enstaka stor lott, kunde verka ändring å marken. Att flytta en gränslinje å marken en millimeter är nämligen outförbart. Utom årslångt uppehåll i förrättningen och däraf härflytande förluster fingo delägarne i direkta kostnader allenast för de nya uträkningarne och längderna erlægga nära två tusen kronor. Något mot lag stridande förfarande i angifna fall kan ej tillvitas skiftesmyndigheterna, men exemplet illustrerar bristerna hos systemet. Äfven i fråga om graderingen skulle *penningen* ofta med fördel kunna användas till utjämnande af enstaka obetydliga graderingsfel, där rättelse skulle vålla afsevärdt uppehåll i skiftesförrättningen eller eljest kunde allmänt medföra förlust eller utgifter. Uti angifna exempel hade hela saken varit tillfredsställande ordnad, om skiftesdomstolen ägt utdöma i penningar den obetydliga godtgörelsen, som högst kunde uppgå till några kronor, åt de genom graderingsfelen lidande delägarne, och skiftet hade icke på

grund af berörda klander behöft vidare uppehållas och sättas i vidlyftigheter. Äfven i fråga om skiftesläggningen få vi framhålla, att därest en provisionell skiftesplan i förväg kunde på så sätt *definitivt* fastställas, att endast utomordentliga förhållanden eller förändrade omständigheter, t. ex. en ny järnvägsanläggning inom skifteslaget, finge verka rubbning i denna hufvudsakliga planläggning, skulle härigenom ej sällan förekommas en skadlig tidsutdräkt och vinnas stora besparingar i arbete och utgifter. Hvarje väsentlig ändring i skiftesläggningen medför i regel med nu gällande ordning, att skiftet till stor del måste omgöras samt nya likvider i fråga om odling, häfd och ståndskog upprättas. Mycket annat i skifteslagstiftningen bidrager till att uttänja förfarandet. Vi vilja dock till det förut anförda endast tillägga, att de stridiga skiftesfrågorna kunde mera samlas för att gruppvis fullföljas till skiftesdomstolarne, och att en stor mängd af dem, t. ex. angående undantag af mark för gemensamt behof m. fl., äro af beskaffenhet att kunna öfverlämnas åt första skiftesdomstolens *slutliga* afgörande, så att vidare fullföljd af dessa frågor ej må tillåtas. Då man besinnar, att numera uti ett och samma skifte kunna dragas under högsta skiftesmyndighetens pröfning hvar för sig och successivt tvistefrågor angående skiftesvitsord, skifteslagets omfång, ägoutbyte, oskiftsaftag, delningsgrund m. m. äfvensom klander å det fullbordade skiftet och fråga angående förrättningens fastställande, och att för pröfning af hvarje sådan fråga åtgå flera år, torde för enhver vara uppenbart, att reformer för vinnande af en sakernas bättre ordning äfven i detta hänseende äro ytterst behöfliga. De stora skiftena i Norrland lämna en mörk illustration till nyss framhållna missförhållande.

Landtmäterikåren har äfven sin andel i skulden till den långsamma skiftesexekutionen. Ofta förekomma långa ej tillräckligt motiverade uppehåll i skiftesförrättningarna. Under nyss gångna år 1905 har landtmäterifiskalen påbördat ej mindre än sextiofem landtmätare obehörigt uppskof med landtmäteriförrättningar. Detta missförhållande står i det intimaste sammanhang med landtmätarnes aflöningsförhållanden. Då skiftesförrättarens existensvillkor helt och hållet är direkt beroende af hans arbete, samt han af erfarenhet alltid måste räkna med, att till följd af uppkommande tvistefrågor mångårigt uppehåll i förrättningen kan äga rum, hvilket för honom kan betyda arbetslöshet och ekonomisk ruin, är uppenbart, att han skall sträfva efter att förskaffa sig så många förrättningar som möjligt. På grund häraf hafva många landtmätare åtagit sig flere förrättningar än de kunna med tillbörlig skyndsamt verkställa. Så länge det förkastliga aflöningsystemet, som i

flera andra hänseenden medför svåra missförhållanden, är rådande, kan skäligen ej användas annan grund för skiftesförrättningarnas fördelning emellan landtmätarne än den nu följda. Genom de civila frågornas skiljande från själfva förrättningen och de stridiga skiftesfrågornas snabbare afgörande enligt hvad förut är nämnt skulle dock landtmätarens arbetstillfällen blifva något säkrare och mera beräkneliga. Såsom bekant har landtmäteristyrelsen år 1902 afgifvit förslag till omorganisation af landtmäterikåren och ny arfvodestaxa. Som omförmälda anledning till tidsutdräkt med skiftesförfarandet kan undanröjas oberoende af skiftesstadgans omarbetning, vore i hög grad önskvärdt, att, så snart ske kan, de nödiga reformerna i fråga om landtmätarens arfvode blefve genomförda.

Äfven hos *skiftesdomstolarna* är att söka anledningar till den alltför långvariga skiftesexekutionen. Ägodelningsrätt, som är underdomstol i skiftesärenden, behandlar ofta dessa ärenden icke med den skyndsamhet som vederbör. Landtmäterifikalen har anmärkt, att han föregående år 1905 funnit obehöriga dröjsmål med handläggning af skiftesärenden hos ägodelningsrätt eller dess ordförande uti tjugusju fall. Högsta domstolen, hvilken såsom bekant utgör sista instans i skiftesfrågor, är, såsom allmänt är känt, i så hög grad öfverhopad med fullföljda mål och ärenden, att för närvarande på grund af mängden balanserande mål omkring tre år förgå, innan ett hos Kungl. Maj:t öfverklagadt skiftesmål är i tur att föredragas. Någon väsentlig ändring härutinnan genom den nyss skedda ökningen af justitierådens antal är icke att förvänta. Många ärenden måste före deras afgörande remitteras till landtmäteristyrelsen för utlåtande, hvarigenom ytterligare tidsutdräkt äger rum. Det synes sålunda äfven erfordras reformer därutinnan, att slutligt yttrande i anledning af fullföljd talan mot ägodelningsrätts utslag må kunna på ansenligt kortare tid meddelas; i hvilket hänseende vi dock såsom vår åsikt vilja uttala, att hofrätterna, som arbeta å skilda orter och många divisioner med ett stort antal ofta växlande adjungerade ledamöter, icke böra göras till instans för skiftesmål, så mycket mindre som mera än två instanser för dylika mål ej må ifrågakomma.

Äfven i fråga om skiftesförrättningarnas *ändamålsenlighet*, *rätts-säkerhet* och *billighet* vidlåda skifteslagstiftningen afsevärda brister. Beträffande *ändamålsenligheten* vilja vi icke här uppehålla oss vid det statsekonomiska misstag, som legat i sträfvandet att utan tillbörliga begränsningar öfverföra i enskilda delägares hand äfven skogssamfälligheterna. Lagstiftningen har redan uppmärksammat detta förhållande och

sökt bereda något skydd åt skogarne. Däremot vilja vi fästa oss särskildt vid en omständighet, som närmast rör delägarne, eller det förhållande, att vid laga skifte stärbhusdelägare, som för reglering af sina inbördes rättsförhållanden genom arfskifte ideellt uppdelat emellan sig den arffallna jorden, men likväl fortfarande såsom en familj bruka densamma gemensamt, äfven mot sin vilja erhålla hvar sina särskilda ägor å marken. Med skiftesförrättningens hufvudsyfte att i jordbruksändamål bättre ordna besittningsförhållandena i de gamla byarne låter mycket väl förena sig, att efter en familjemedlems död de öfriga arfsberättigade inom familjen fortfarande, om de så önska, bibehålla boets fastighet såsom gemensam jordbrukshärd. Under laga skiftets äldsta historia, då skiftesstadgan hade sin tillämpning nära nog uteslutande å hela byar, och klyfningsförrättningar hörde till undantagen, framhäfde de stora ägovidderna bättre de stora synpunkterna, därvid ej sattes i fråga, att icke stärbhusdelägare kunde vid ägoskifte tilldelas ägor gemensamt. Detta synes hafva varit regel, och det förefaller i gamla skifteshandlingar så naturligt, att t. ex. »Per Jonssons stärbhus, ägare af $\frac{1}{4}$ mantal», fått gemensamma ägor därför. Den nu gällande praxis, som synes hafva uppkommit därigenom, att *klyfningsförrättningar* tillagts en mera juridisk än administrativ karaktär, och att på grund häraf ett lagbud i skiftesstadgan småningom gifvits en oriktig innebörd, har ofta utöfvat en synnerligen menlig inverkan å skiftets ändamålsenlighet. Mycket ofta får man se, hurusom en liten obetydlig hemmansdel, hvartill ett tiotal stärbhusdelägare hafva äganderätten, vid ett byaskifte blifvit utlagd med två eller tre skiften åt hvarje delägare eller tillhopa uti ett trettiotal små oformliga ägoområden, som hvar för sig äro nära nog otjänliga för hvarje jordsbruksändamål och som äfven tillhopa bilda af hemmanet en sämre jordbrukshärd än hvad förhållandet skulle blifvit, om ägor därför utlagts gemensamt. Ett dylikt förfarande är tydligen ett dåligt sätt att befordra hufvudändamålet med laga skifte. Det finnes ej någon giltig statsekonomisk grund att tvinga stärbhusdelägare att vid skifte undfå hvar sin ägolott. Utom ökad tidsutdräkt och ökade skifteskostnader vinnes genom en dylik anordning sämre resultat både helt sedt och för särskilda delägare. För vissa stora delar af vårt land, särskildt Dalarne, erfordras en genomgripande nydaning af jordförhållandena för att afvinna delningsförrättningarne den rätta ändamålsenligheten. En definitiv skifteslagsindelning därstädes efter föreliggande förhållanden är oundgängligen nödig. Äfven i fråga om *rättssäkerheten* kräfver gällande skifteslagstiftning omarbetning. Processförfarandet vid exekutionen, hvilket skiftesstadgan i allmänhet afhandlar

mera summariskt, bör regleras genom fullständiga och fullt klara processbestämmelser. Många fastställda skiftesförrättningar äro felaktiga i afseende å sammanträdenas kungörande, delägares kallande eller behöriga representation, formella oegentligheter med mera dylikt. Och med gällande ordning hafva mer än en gång genom oförstånd eller förbiseende enskilde delägare fått sämre eller mindre ägolott än vederbort eller eljest kommit i oförmånlig ställning. Såsom ett enda exempel vilja vi omnämna, hurusom i ett fall, där vederbörande delägare ej förstått saken och icke upplysts därom af landtmätaren, skiftesanordningarne oundvikligen medförde, att nämnda delägare påfördes i uppodlingskostnader så orimligt stora summor, att deras påstående, att de måste gå från hus och grund, syntes ej innebära någon öfverdrift. Det torde också böra tagas i öfvervägande, om ej någon omorganisation af ägodelningsrättens sammansättning bör äga rum. Säkert är, att beträffande många skiftesfrågor densamma ej äger tillräcklig kompetens. Så t. ex. stå delägarne nära nog rättslösa gentemot förrättningsmannens ägogradering. Landtmätarne, som växelvis tjänstgöra såsom biträde åt rätten vid hvarandras förrättningar, hafva därvid ej domareansvar, och ägodelningsrättens ledamöter, som väl kunna meddela rättelse i fråga om ett och annat uppenbart graderingsfel, sakna dock kompetens att öfva den genomgående kontroll å graderingens jämnhet öfver hufvud taget, som vid klander är i regel nödvändig. Delägarne sakna i allmänhet erforderlig fackinsikt för att själfva kunna påvisa de verkliga och betydande felaktigheterna och böra därför beredas rätt att, om de äro missbelåtna med graderingen eller hysa misstroende däremot, få densamma på ett fullt betryggande sätt öfversedd. Genom ofullkomligheter i graderingssystemet äfventyras i hög grad rättssäkerheten. Uti Danmark är jordboniteringen ordnad på det sätt, att delägarne kunna påfordra ny gradering af nya graderingsmän till dubbla antalet. Den omständighet, att graderingsfrågor hos oss må fullföljas till högsta domstolen, ökar ingalunda tryggheten, då utan egen besiktning å marken saknas möjlighet att allenast efter andras utlåtande rätt bedöma dessa förhållanden. Också lär det ej på decennier hafva händt, att högsta domstolen ansett sig kunna meddela ändring i ägodelningsrätts beslut angående gradering. Beträffande skiftesförrättningarnas *billighet* för delägarne saknas ej heller fog för anmärkningar. Att skifteskostnaden för närvarande är orimligt stor i förhållande till nyttan af förrättningen beror dock i afsevärd mån på bristerna hos skifteslagstiftningen, hvilka ytterst äro skulden till ständiga återförvisningar eller ändringar af vidtagna skiftesåtgärder. Att landtmätarne understundom för felaktig-

heterna få vidkännas minskning i förrättningsarfvodet, förbättrar ej mycket saken. Det måste emellertid ligga uti en af staten i ekonomipolitiskt syfte anordnad tvångsägoreglering, att staten tillser, det delägarne kunna utan kännbar svårighet anskaffa och gälda kostnaderna. I större utsträckning än hittills skett kunde staten för att förverkliga sitt ifrågavarande förvaltningsintresse lämna direkt understöd. För närvarande uttager staten själf till och med stämpel af delägarne för deras expeditioner i skiftesärenden. Frågan om skiftesförrättningarnes billighet för delägarne är beaktad af landtmäteristyrelsen i dess ofvannämnda förslag. Äfven i detta sammanhang anse vi oss böra framhålla den stora önskvärdheten att så snart som möjligt få reformer genomförda i syfte att nedbringa förrättningskostnaden.

Skiftesväsendet måste också *för att motsvara utvecklingens kraf* i sig upptaga många nya uppgifter och i hög grad fullständigas. Sålunda föreligger ett oafvisligt behof att tillbörlig hänsyn tages därtill, att jord å landet numera funnit en utbredd användning i många andra hänseenden än för jordbruksändamål, t. ex. för egnahemssamhällen, industriella anläggningar m. m. Äfven föreligger i vårt sjörika land behof att kunna skifta vattenområde, så att vid delning ej blott fiske utan äfven alla andra med vattnet och grunden följande förmåner åtfölja de särskilda skifteslotterna. Vid införandet af den nya skiftesmetoden »laga skifte» var inteckningsväsendet så outveckladt, att det ej var tanke på, att vid ägoskifte någon uppmärksamhet behöfde ägnas åt inteckningshafvares rätt. Numera, då det mesta af landets jord häftar för intecknad fordran, och denna ej sällan närmar sig fulla värdet af den intecknade fastigheten, är det högst nödigt, att skifteslagstiftningen ägnar uppmärksamhet äfven åt inteckningshafvares rätt, så att densamma genom ägoskifte icke äfventyras. Vidare måste så mycket ske kan undanröjas de svårigheter, som skifteslagstiftningen lägger i vägen för en öfvergång till småbrukssystemet. Nyttjanderättshafvares ställning vid jordaskifte är redan behandlad af lagberedningen i dess förslag till lag om nyttjanderätt till fast egendom. Emellertid finnas ännu många andra skiftesfrågor, som med hänsikt till rättsutvecklingen i allmänhet måste nu af lag regleras, men vi få stanna vid dessa antydningar.

Efter ofvannämnda framställning angående de egentliga laga skiftena vilja vi äfven angående de *sekundära delningarna* framhålla några allmänna synpunkter, som äro förtjänta af beaktande vid ett lagstiftningsarbete på skiftesväsendets område. Det var en naturlig sak, att 1827 års skiftesstadga ställde sig på den ståndpunkt, att vid

klyfning samma grunder borde följas som i fråga om laga skifte. Till följd af då rådande uppfattning om lämpligheten af en besutenhetsgräns, som tog sig uttryck bland annat i stadgadt klyfningsminimum, kunde det öfver hufvud taget ej blifva fråga om annat, än att de särskilda, genom klyfning uppkomna hemmansdelarne skulle för *jordbruksändamål* användas, och statens *finansiella* intresse vid denna tidsålder kräfde, att vid hemmansklyfning hvarje särskild lott erhöle till läge och beskaffenhet den bästa möjliga ägotilldelning, så att hemmanets bärkraft i afseende å därå hvilande skattebördor ej äfventyrades. Någon väsentlig ändring i dessa förhållanden hade vid tillkomsten af nu gällande 1866 års skiftesstadga ej inträdt. Helt annorlunda i dessa hänseenden gestaltar sig numera rättsordningen för jordbesittningen. Klyfningsrätten har varit frigifven alltsedan 1881 års förordning angående hemmansklyfning m. m., och därjämte hafva successivt från jorden aflyfts grundskatter och rustningsbördor, så att den enskildes fria förfoganderätt öfver jorden ej vidare mötes och begränsas af något nämnvärdt statsintresse af *finansiell* innebörd. Ägostyckningslagen af år 1896 bär tydliga spår häraf. Ehuru i fråga om de egentliga *laga skiftena* statens jordbruksintresse fortfarande framstår lika fordrande i afseende å ägosammandragning som år 1827 i syfte att genom de gamla byarnes omskapning erhålla af de särskilda hemmanen goda jordbrukshärdar, så har likväl i fråga om de *fortgående uppdelningarna* af de genom byaskiftena sålunda väl arronderade hemmanen statsförvaltningen enligt nämnda ägostyckningslag, där ej för viss landsända särskilda förhållanden påkallat undantagslagstiftning, icke blott lämnat ur sikte hvarje finansiellt intresse, utan också ansett sig ej böra öfva någon aktiv inverkan i afseende å läget för de särskilda delarnes ägovälde. Med en fortgående delning och mindre jordstycken följer också en mångsidigare och intensivare användning, hvars anordning bäst öfverlämnas åt den enskildes intresse och företagsamhet. Sålunda gäller numera såsom allmän regel, att hvarje ägare af ett genom bestående delning utbrutet hemman eller hemmansdel kan genom ägostyckning, hvilken utgör en kortvarig, enkel och billig landtmäteriförrättning, få sin fastighet *definitivt* sönderstyckad *efter egen önskan* i särskilda med hemmantal försedda ägor. Han kan också genom försäljning afskilja från hemmanet vissa af honom själf bestämda ägor, som genom ägostyckning komma att för sig utgöra en själfständig hemmansdel. Det är öfver hufvud taget ej fråga, huruvida en sådan afskild hemmanslott får ett eller flera skiften eller består af det ena eller det andra slagets ägor. Statens fiskaliska intresse är inskränkt till en rent negativ pröfning eller tillsyn

däraf, att icke en alltför orimlig och planlös delning äger rum. Jämför man med denna jorddelningsfrihet det lagstadgade förfarandet vid *klyfning* af ett hemman eller hemmansdel, hvilken förrättning verkställes enligt skiftesstadgans grunder, finner man, hvilken ändamålslös och menlig tvångströja finnes därå lagd. Lika litet som i fråga om ägo-styckning finnes numera någon *offentlig* anledning att vid hemmansklyfning påtvinga delägarne en ägoanordning, som väl kan för jordbruksändamål vara lämplig nog men till äfventyrs står i uppenbar strid med deras egna intressen, hvilka fullt berättigadt kunna hafva annan eller vidare innebörd än jordbruksnäringen. Detta missförhållande visar sig särskildt vid klyfning af mycket små hemmanslotter. Mången gång har nu gällande ordning med en fiskalisk skiftesläggning bragt delägarne i ett nytt, främmande läge, som de aldrig tänkt sig skola blifva följden af delningen och som ländt dem till annat än nytta. Vidare framträder det såsom en meningslös tvångsätgärd att låta ett klyfningsanspråk verka till en lika fullständig och genomgripande delning af hemmanet eller hemmansdelen som laga skifte i afseende å byalaget. Något statsintresse härutinnan finnes icke, och med privaträttsliga hänsyn är mycket väl förenligt att ur ett hemman eller hemmansdel låta bryta ut lott allenast för delägare, som påyrka det, medan öfriga delägare bibehålla återstoden gemensamt. Såväl vår egen skifteshistoria som främmande lagstiftning utvisa, att en sådan anordning är möjlig utan att kränka någons enskilda rätt. Nu gällande ordning visar sig särskildt menlig i fråga om små hemmansdelar, och dessa äro i vår tid de talrikaste. Jämt och ständigt inträffar sålunda, att på yrkande af t. ex. en enda stärbhusdelägare, som ej vill med de öfrige bruka gemensamt boets obetydliga hemmansdel, densamma utan den ringaste nytta fullständigt uppdelas mellan alla ägarne uti en mängd så obetydliga och konstiga ägoskiften, att delningen i sin helhet mera utgör ett tekniskt experiment utan särskild mening än en förrättning till praktisk nytta i lefvande lifvet. Den inskränkning i klyfningsvitsordet, som i sammanhang med lagen om samäganderätt infördes, hindrar ingalunda, att på en enda delägares yrkande och mot de öfriges vilja en stor mängd planlösa klyfningar äga rum. Skiftesstadgans former äro också i många fall alldeles för tunga vid klyfningsförrättningar. Mycket ofta särskildt i landets sydligaste provinser innebär förrättningen ingenting annat än att delägarne, som enligt sämjedelning eller sina köpeafhandlingar redan till belåtenhet hafva hvar sina ägor på marken, vilja hafva dessa samma ägor eller i hufvudsak samma ägor sig

definitivt tilldelade. I stället för att en dylik förrättning med innehafvet såsom delningsgrund borde försiggå snabbt och lätt utan annan ingående gradering än beträffande de få ägofigurer, som till äfventyrs kunna anses böra byta ägare, upprättas nu enligt lagens bud liksom vid laga skifte fullständig karta äfvensom ägobeskrifning, häfdeförteckning och delningsbeskrifning, hvilka längder äro hvarandra till siffran alldeles lika och sålunda i hufvudsak tjäna till ingenting. Stor tidsutdräkt och afsevärda kostnader utan all nytta äro följderna af berörda föräldrade lagbud. Särskildt olämpliga äro skiftesstadgans former vid klyfningar af jordområden, som ej äro afsedda för jordbruk utan för ändamål, som äro därför främmande, såsom tomtområden och dylikt. Det måste af en ny skifteslagstiftning äfven beaktas, att det moderna rättslifvet ofta hopknippat inom ramen för en samfäll äga en skiftande mångfald privaträttsliga förhållanden, hvilkas afveckling på ett rättvist och ändamålsenligt sätt ofta utgör hufvudsyftet med ägans delning mellan vederbörande rättsägare. Hvad förut är nämnt angående tvistefrågors menliga inverkan å skiftesförfarandets långvarighet gäller i tillämpliga delar äfven de sekundära delningarna. Beträffande dessa senare är det på grund af nutidens ytterst rörliga rättslif af största betydelse, att en samägares lott i en samfäll jordäga varder genom en snabb utbrytningsförrättning ställd till hans fria disposition. På grund af de genom fortgående klyfningar alltmer förminskade delningsobjekten är det äfven förtjänt att taga i öfvervägande, i hvad mån från skiftessynpunkt *sammanläggning* eller förening af utbrutna eller eljest lagligen afskilda hemmansdelar till en enda ny skiftesenhet kan medgifvas. Ägaren af ett hemman, som till följd af flere tidigare delningar genomskurits af en mängd i rättsligt hänseende hinderliga skiljelinjer, bör kunna erhålla dessa lagligen utplånade och sättas i tillfälle att efter nya grunder med hänsikt till förändrade förhållanden få hela hemmanet såsom en ursprunglig enhet ånyo uppdeladt i särskilda ägolotter utan afseende å förut befintliga skiljelinjer.

Den föregående framställningen torde vara tillräckligt omfattande för att påvisa, att gällande skifteslagstiftning i väsentliga hänseenden är i behof af omarbetning. Tidsenliga reformer på detta område skulle åstadkomma en allmän nationell uppräckning i ekonomiskt afseende och öppna nya vägar för lösning af flerehanda sociala spörsmål. Då de nödiga reformerna äro mycket omfattande och i flere hänseenden beröra själfva grundprinciperna för rättsordningen i fråga om jordbesittningen, torde redan af denna anledning de partiella lagändringarnas väg icke lämpligen böra förordas. Endast en allmän grundlig revision af skiftes-

stadgan jämte därmed sammanhörande författningar är ägnad att på ett tillfredsställande sätt lösa den svåra uppgiften att afhjälpa alla brister hos skifteslagstiftningen och bringa densamma i öfverensstämmelse med rättsutvecklingens fordringar och tidens kraf.

Att enskilda motionärer ej kunna prestera den omfattande utredning, som så vidtgående lagändringar kräfvat, eller utarbeta något förslag i ämnet, är uppenbart. Frågan måste därför öfverlämnas till Kungl. Maj:t, hvarför vi, på grund af hvad sålunda anförts, vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t, för vinnande af ofvan angifna syftemål, täcktes, så snart ske kan, låta verkställa en allmän, fullständig utredning och därpå grundad revision af skiftesstadgan och därmed sammanhörande författningar samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.»

Vid motionen finnes, såsom bilaga, fogadt utdrag af arbetsförteckningar för år 1904, afgifna af landtmätare i rikets samtliga län, utvisande »förrättningar, som af skilda anledningar haft längre varaktighet än hvad med hänsyn till allmänt och enskildt intresse kan anses för-
enligt».

Lagutskottet har, vid granskning, funnit hvad i motionen anföres vara i hufvudsak välgrundadt och instämmer med motionärerna däri, att endast en grundlig, allsidig revision af skiftesstadgan jämte därmed sammanhörande författningar är ägnad att på ett tillfredsställande sätt lösa den svåra uppgiften att afhjälpa bristerna hos skifteslagstiftningen och bringa densamma i öfverensstämmelse med rättsutvecklingens fordringar och tidens kraf.

Med anledning häraf hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes, så snart ske kan, låta verkställa en

fullständig revision af skiftesstadgan och därmed sammanhörande författningar samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 13 mars 1906.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Herr *Lindman* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
